

Fimmtudaginn 9. nóvember 1995.

Nr. 248/1993.

Loðskinn hf.

(Gunnar Jóhann Birgisson hdl.)

(Sveinn Snorrason hrl.)

gegn

Hf. Eimskipafélagi Íslands

(Guðmundur Pétursson hrl.)

Farmflutningur. Farmskírteini.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Guðrún Erlendsdóttir, Haraldur Henrysson, Hjörtur Torfason og Pétur Kr. Hafstein.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 15. júní 1993. Hann krefst þess, að stefndi greiði sér 325.188 bandaríkjadali í skaðabætur eða jafnvirði í íslenskum krónum á gengi greiðsludags auk vaxta samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 10. apríl 1990 til 16. febrúar 1991, en dráttarvaxta samkvæmt 15. gr., sbr. 1. mgr. 10. gr. sömu laga, frá þeim degi til greiðsludags. Þá krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Rétt þykir að staðfesta hinn áfrýjaða dóm með skírskotun til forsendna hans.

Áfrýjandi greiði stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, eins og nánar greinir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur er staðfestur.

Áfrýjandi, Loðskinn hf., greiði stefnda, Hf. Eimskipafélagi Íslands, 200.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 19. apríl 1993.

Mál þetta, sem dómtekið var 19. mars 1993, var höfðað fyrir bæjarþingi Reykjavíkur með stefnu, þingfestri 19. nóvember 1991, af Loðskinnnum hf., kt. 440969-1419, Borgarmýri 5, Sauðárkróki, á hendur Hf. Eimskipafélagi

Íslands, kt. 510169-1829, Pósthússtræti 2, Reykjavík. Málinu var fram haldið fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur skv. 164. gr. laga nr. 91/1991.

Endanlegar dómkröfur stefnanda eru, að stefnda verði gert að greiða sér bætur, að fjárhæð USD 325.188 eða jafnvirði þeirrar fjárhæðar í íslenskum krónum á gengi greiðsludags auk vaxta [...] og málskostnað [...].

Af hálfu stefnda er krafist algjörar sýknu og að honum verið tildæmdur hæfilegur málskostnaður að mati réttarins.

Ágreiningur aðila snýst um bótaábyrgð vegna þess atburðar, að vara stefnanda var afhent móttakanda, án þess að frumriti farmskírteinis væri framvísað, með þeim afleiðingum, að greiðsla vörunnar glataðist.

I.

Málsatvik eru þau, að í ársbyrjun 1990 seldi stefnandi, sem rekur sítunarverksmiðju og útflutnings- og sölustarfsemi með skinn, fyrirtækinu Minelli Aps. í Danmörku fullverkuð lambskinn fyrir USD 325.188. Greiðsla kaupverðs vörunnar skyldi fara fram gegn afhendingu frumrita farmskírteinis í alþjóðadeild Andelsbankans A/S í Kaupmannahöfn, en vöruna skyldi senda fyrirtækinu Parlar Deri Sanayi Ve Ticaret Fatih Cad í Istanbul í Tyrklandi og afhenda þar gegn frumriti farmskírteinis.

Stefndi, Hf. Eimskipafélag Íslands, tók að sér flutning vörunnar. Var vörunni komið fyrir í þremur gámum, sem síðan voru innsiglaðir. Gaf stefndi út farmskírteini nr. C300 hinn 28. 2. 1990 á Sauðárkróki. Í því er greint frá tegund og magni vörunnar og innsigli snúmerum gáma, sendanda, sem er tilgreindur sem stefnandi, viðtakanda, sem sé Parlar Deri Sanayi Ve Ticaret Fatih Cad í Istanbul í Tyrklandi. Flutningsskip er Brúarfoss. Hleðsluhöfn er tilgreind sem „íslenskar hafnir“, uppskipunarhöfn Rotterdam og afhendingarstaður Istanbul. Farmskírteinið var gefið út í tveimur frumritum.

Varan var flutt með m/s Brúarfossi til Rotterdam, en þaðan með m/s Ville de Saturne til Istanbul. Nýtt farmskírteini var gefið út 21. 3. 1990 vegna flutningsins frá Rotterdam til Istanbul. Útgefandi þess er skipafélagið CMA eða Compagnie Maritime d'Affrètement. Á því er umboðsskrifstofa stefnda í Rotterdam skráð sendandi vörunnar, en Sark Express Shipping Group í Istanbul, sem mun vera umboðsmaður útgefanda, viðtakandi. Einnig er skráð, að tilkynna skuli Parlar Deri, viðtakanda samkvæmt farmskírteini stefnda, um komu sendingarinnar til Istanbul. Í meginmáli skjalsins er varan tilgreind sem og það, að hana megi aðeins afhenda gegn framvísun frumrits farmskírteinis nr. C300, dags. í Reykjavík (sic) 28. 2. 1990.

Búnaðarbanka Íslands á Sauðárkróki var falin innheimta vegna vörusölu þessarar, og framsendi hann frumrit útflutningsskjala til Andelsbanken A/S

í Kaupmannahöfn til innheimtu og með fyrirmælum um, að skjölin mætti aðeins afhenda gegn greiðslu vörureiknings. Skjölin voru endursend með bréfi, dags. 14. 12. 1990, þar sem innheimtutilraunir hefðu reynst árangurslausar og greiðandi lokað fyrirtæki sínu. Hafi síðar komið í ljós, að bú hans hafði verið tekið til gjaldþrotaskiptameðferðar.

Bréf þetta barst Búnaðarbankanum á Sauðárkróki 21. 12. 1990, og tilkynnti hann stefnanda um lyktir málsins skömmu síðar. Stefnandi óskaði þá eftir því við stefnda, að varan yrði þegar send honum aftur. Hinn 16. 1. 1991 skýrði stefndi stefnanda frá því, að svo virtist sem varan hefði, þvert á fyrirmæli stefnda, verið afhent, án þess að farmskírteinum hefði verið skilað.

Stefnandi gerði þegar kröfu á hendur stefnda um greiðslu tjónsbóta vegna heimildarlausrar afhendingar vörunnar. Stefndi taldi sig ekki ábyrgan fyrir tjóni stefnanda, en bauðst til að aðstoða hann við að ná andvirði vörusendingarinnar úr hendi viðtakanda eða þess, er ábyrgð bæri á heimildarlausri afhendingu hennar. Þessar tilraunir stefnda báru ekki árangur, og tilkynnti hann stefnanda það með bréfi, dags. 30. 4. 1991.

II.

Af hálfu stefnanda er því haldið fram, að með útgáfu farmskírteinis 28. febrúar 1990 hafi stefndi tekið að sér að flytja nánar tilgreindan varning stefnanda, að fob-verðmæti USD 325.188, frá Sauðárkróki til Istanbul og afhenda hann ekki nema gegn frumriti farmskírteinis sem og að fara að öðru leyti eftir því, sem fyrir sé mælt í siglingalögum nr. 34/1985, sbr. einkum IV. kafla 4.

Á bakhlið farmskírteinis sé kveðið svo á, að deilur, er rísi af því, skuli sæta lögsögu á Íslandi og fara að íslenskum lögum.

Ákvörðunarstaður sé tilgreindur sem Istanbul, en jafnframt segi í smálettraðri athugasemd neðan máls, að tilgreining þessi eigi aðeins við, þegar um sé að ræða gagnfær farmskírteini, sbr. 117.–119. gr. siglingalaga.

Hinn 26. 2. 1991 hafi stefnda borist svar við fyrirspurn um afdrif vörusendingarinnar frá umboðsskrifstofu sinni í Rotterdam, og hafi því fylgt ljósrít af farmskírteini CMA. Kveðst stefnandi þá fyrst hafa séð þetta farmskírteini. Með sama bréfi hafi borist viðurkenning skráðs viðtakanda í Istanbul samkvæmt CMA-farmskírteininu á því, að vörusendingin hafi verið afhent, en farmskírteinis ekki verið krafist. Ekki sé tilgreint, hvenær afhending hafi farið fram. Sú skýring sé gefin á afhendingu, að andvirði vörusendingarinnar hafi verið greitt í banka, en af þeim fylgiskjöllum, sem eigi að vera þeirri staðhæfingu til sönnunar, verði ekkert ráðið. Sé þessari skýringu mótmælt sem rangri og skiptum aðila þessa máls óviðkomandi.

Stefndi hafi að öllu leyti séð um samninga um flutninginn frá Rotterdam til Istanbul. Hafi stefnandi ekki komið þar nærri, og sé hans að engu getið á farmskírteini CMA. Stefndi sé skráður sendandi, og viðtakandi sé annar en á farmskírteini stefnda nr. C300 frá 28. 2. 1990. Viðtakandi sé umboðsmaður útgefanda skírteinisins, og stofni þetta til sérstaks réttarsambands á milli þessara aðila, sendanda og viðtakanda, með þeim réttindum og skyldum, sem því fylgi. Með því að viðtakandi hafi ekki farið að þeim fyrirmælum í farmskírteininu, að varan skyldi ekki afhendast nema gegn afhendingu farmskírteinis nr. C300, út gefnu af stefnda 28. 2. 1991, hafi viðtakandi bakað sér beina bótaábyrgð gagnvart stefnda. Stefndi eigi ekki þennan rétt samkvæmt þessu farmskírteini, enda sé stefnanda hvergi getið á því.

Stefnandi kveðst ekki eiga annarra kosta völ en reisa rétt sinn á hinu upphaflega farmskírteini nr. C300, sem sé eina heimildarbréfið, er hann hafi í höndum, og kveðst hann á grundvelli þess krefja stefnda um greiðslu tjónbóta vegna heimildarlausrar afhendingar á vörusendingunni. Krafan sé reist á 6. tl. 1. mgr. 215. gr. siglingalaga nr. 34/1985. Telur hann stefnda ekki geta firrt sig neinni ábyrgð við þessar aðstæður, jafnvel þótt viðsemjandi hans kunni einnig að eiga sök á tjóninu. Jafnvel þótt ekki væri til að dreifa mistökum starfsmanna stefnda í Rotterdam, veiti 3. mgr. 118. gr. siglingalaga honum enga undanþágu frá bótaábyrgð, þar sem sú grein taki aðeins til tjóns eða skemmda á farmi, en ekki heimildarlausrar afhendingar hans.

Stefnandi kveður tjón sitt nema fob-verðmæti vörunnar, og sé það stefnukrafan. Viðsemjandi stefnda hafi viðurkennt, að varan hafi verið í samræmi við lýsingu í farmskírteini nr. C300, að því er varði magn, fjölda umbúða og ástand, er hann veitti henni viðtöku og ráðstafaði henni. Eigi því ekki að vera ágreiningur um bótafjárhæðina, hvorki að því er varði aðila þessa máls né heldur síðar í sambandi við endurkröfurétt stefnda á viðsemjanda sinn, CMA, í Frakklandi, sbr. ákvæði 216. gr. siglingalaga nr. 34/1985.

Vaxtakröfur kveður hann reistar á ákvæðum vaxtalaga og málskostnaðarkrafa á lögum um meðferð einkamála.

III.

Stefndi kveður varnir sínar annars vegar reistar á því, að hann hafi á löglegan hátt undanþegið sig ábyrgð á vörunni, eftir að henni hafi verið skipað upp í Rotterdam og nýtt farmskírteini gefið út af öðru skipafélagi, og hins vegar því, að krafan sé fyrnd.

Samkvæmt 22. gr. siglingalaga nr. 34/1985 skuli beita ákvæðum IV. kafla laganna (gr. 21–119), nema um annað sé samið eða það leiði af venju, sbr. þó undantekningar, sem leiði af 118. og 119. gr. Nú segi í 73. gr. laganna, að

farmflytjandi beri ábyrgð alla leiðina, þegar annar aðili en hann flytji vör-una hluta leiðarinnar, en við flutning, sem fram fari með skipi annars en upphaflegs farmflytjanda, beri sá, sem annist flutninginn, ábyrgð á sínum hluta flutningsins skv. sömu ákvæðum og farmflytjandinn, sbr. 2. mgr. 73. gr.

Fyrir liggi og sé upplýst af stefnanda, að hér hafi verið um svokallað gagnfært farmskírteini að ræða. Form það, sem farmskírteinið sé út gefið á, sé aðeins notað fyrir slík skírteini samkvæmt athugasemd á skjalinu. Samkvæmt 117. gr. siglingalaga sé með gagnfæru farmskírteini átt við farmskírteini, þar sem greint sé frá því, að annar en farmflytjandi eigi að annast flutning vörunnar einhvern hluta leiðarinnar.

Stefndi kveðst hafa undanþegið sig ábyrgð á tjóni, sem kynni að verða á þeim hluta leiðarinnar, sem varan væri í vörslum framhaldsflytjandans. Í 2. mgr. 5. gr. á bakhlið farmskírteinisins frá 28. 2. 1990 segi, að ábyrgð farmflytjanda takmarkist við þann hluta flutningsins, sem hann annist um í skipi undir hans stjórn, og farmflytjandi muni ekki viðurkenna neina kröfu vegna tjóns, sem verði á einhverju öðru stigi flutningsins, jafnvel þótt hann hafi innheimt farmgjald fyrir allan flutninginn. Sama undanþága komi fram í 6. gr. farmskírteinisins. Þar segi, að stefndi semji svo um, að hann komi aðeins fram sem umboðsmaður sendanda við að annast flutning vörunnar frá losunarhöfn (Rotterdam) til afhendingarhafnar (Istanbul). Hann vísar enn fremur til 3. gr.

Það leiði af aðstæðum, að annar farmflytjandi hafi tekið vöruna til framhaldsflutnings. Stefndandi hafi vel vitað, að stefndi héldi ekki uppi ferðum til Istanbul. Samkvæmt 3. mgr. 118. gr. siglingalaga geti farmflytjandi undanþegið sig ábyrgð á tjóni, meðan vara er í vörslum framhaldsfarmflytjanda, hafi verið um það samið eða leiði það af aðstæðum, að annar en farmflytjandi eigi að annast flutninginn að nokkru eða öllu leyti.

Samkvæmt farmskírteininu sé sendandi Loðskinn hf., hafskipið sé Brúarfoss, hleðsluhöfn ýmsar hafnir á Íslandi, uppskipunarhöfn Rotterdam, og loks sé afhendingarhöfn Istanbul. Þegar til Rotterdam kom, hafi vörunni verið skipað upp og tekin í vörslu umboðsmanns Eimskipafélagsins í Rotterdam, sem síðan hafi annast framhaldsflutninginn og samið sem umboðsmaður sendanda við skipafélagið CMA og nýtt farmskírteini verið gefið út af því skipafélagi. Þar komi fram, að sendandi sé Eimskip í Rotterdam sem umboðsmaður, að úthafsskipið heiti Ville de Saturne, að hleðsluhöfn sé Rotterdam og afhendingarhöfn Istanbul. Loks komi skýrt fram á þessu farmskírteini, að svo sé um samið, að vörusendingin verði ekki afhent nema gegn framvísun „original ocean bill of lading nr. C300, dated at Reykjavík

28. 8. 1990“, en þar sé greinilega um frumfarmskírteinið að ræða. Því miður hafi CMA ekki farið eftir þessum fyrirmælum og glatað vörusendingunni.

Stefndi telur, að eins og að framan sé lýst, hafi hann fullnægt á allan hátt þeim samningi, sem gerður hafi verið við stefnanda í upphafi, að flytja vöruna til Rotterdam og taka að sér að vera umboðsmaður stefnanda við framhaldsflutninginn frá Rotterdam til Istanbul. Stefnanda hafi þannig borið að leita eftir bótum frá CMA, sem byggðar væru á flutningsábyrgð þess félags. Stefndi hafi reynt, eins og skjöl málsins beri með sér, að aðstoða stefnanda við að ná bótum frá CMA, en án árangurs.

Verði ekki fallist á það, að sýkna beri stefnda á þeim grundvelli, sem að framan er rakinn, sé því haldið fram, að krafan sé fyrnd.

Með fram lögðum skjölum sé upplýst, að vörusendingin hafi verið afhent án innköllunar farmskírteinis 10. apríl 1990. Stefna sé út gefin 6. nóvember 1991, og hafi þá verið liðið eitt ár og næstum sjö mánuðir, frá því að varan var afhent.

Í 215. gr. siglingalaga sé því lýst, að ýmsar kröfur falli niður fyrir fyrningu, ef þeim sé ekki fylgt eftir með lögsókn innan ákveðinna tímamarka. Stefnandi styðji kröfugerð sína við 6. tl. 1. mgr. 215. gr., þar sem segi, að skaðabótakrafa, reist á því, að vöru hafi verið skilað, án þess að farmskírteini væri framvísað, eða henni hafi verið skilað til rangs móttakanda, falli niður fyrir fyrningu innan eins árs, frá því er henni bar að skila eða henni var skilað, ef það gerðist síðar. Krafa stefnanda sé þannig greinilega fyrnd.

IV.

Aðilar eru sammála um, að um mál þetta fari að íslenskum lögum.

Stefndi tók að sér flutning á vöru stefnanda til Istanbul í Tyrklandi. Gaf hann út gagnfært farmskírteini, þar sem fram kemur, að vörunni skuli umskipað í Rotterdam. Verður ekki byggt á því, að stefnanda hafi verið ókunnugt um, að annar aðili annaðist flutninginn frá Rotterdam. Verður ekki annað séð af gögnum málsins en að framganga stefnda við umskipun vörunnar og framhaldsflutning hafi verið með eðlilegum hætti.

Um ábyrgð stefnda á farminum fer samkvæmt 1. mgr. 68. gr., sbr. 3. mgr. 73. gr. siglingalaga nr. 34/1985. Í 5. gr. skilmála hins gagnfæra farmskírteinis undanþiggur stefndi sig ábyrgð á tjóni á vörunni, er verður, eftir að henni er umskipað. Slík undanþága var honum heimil samkvæmt 3. mgr. 118. gr. siglingalaga.

Tjóni stefnanda var valdið með því að afhenda vöruna viðtakanda í Tyrklandi, án þess að frumriti farmskírteinis væri framvísað. Orðalag 3. mgr. 118. gr. siglingalaga ber að skilja svo, að það taki einnig til heimildarlausrar af-

hendingar farms. Samkvæmt framansögðu hefur stefndi undanþegið sig ábyrgð á tjóni þessu. Ekki verður á þá málsástæðu stefnanda fallist, að hans hafi að engu verið getið í farmskírteini því, er gefið var út um framhaldsflutninginn, svo að honum hafi verið ómögulegt að byggja rétt á því farmskírteini. Þykir eigi þurfa að leysa úr því í þessu máli, hvort aðrir aðilar hafi staðið þannig að afhendingu vörunnar í Istanbul, að þeir séu bótaskyldir gagnvart stefnanda vegna tjóns hans.

Stefndi bauð fram og veitti stefnanda aðstoð við að fá málið upplýst og tjónið bætt frá framhaldsflytjandanum. Verður ekki talið, að með þessum aðgerðum hafi stefndi ábyrgst greiðslu bóta eða viðurkennt bótaskyldu sína vegna tjónsins. Ekki verður heldur talið, að greind aðstoð stefnda hafi á einhvern hátt firrt stefnanda eigin ábyrgð á að halda fram rétti sínum.

Verður stefndi samkvæmt framansögðu sýknaður af kröfum stefnanda.

Eftir atvikum þykir rétt, að hvor aðili beri sinn kostnað af málinu.

Dóminn kvað upp Hjördís Hákonardóttir héraðsdómari ásamt meðdómendunum Ingvari Sveinbjörnssyni deildarstjóra og Jóni Finnbjörnssyni lögfræðingi.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Hf. Eimskipafélag Íslands, skal vera sýkn af kröfum stefnanda, Loðskinna hf.

Málskostnaður fellur niður.
